

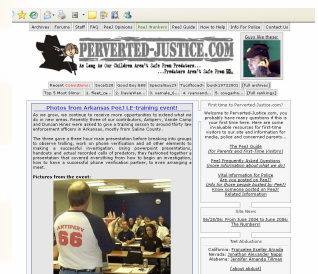
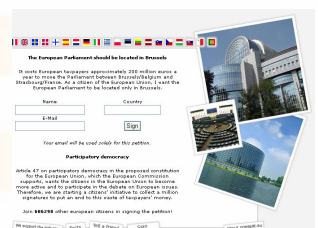
Internationale Quick scan e-Participatie

Inspirerende voorbeelden van e-participatie buiten Nederland

Dialogic *innovatie & interactie*
juli 2006

Robbin te Velde

innovatie & interactie

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Achtergrond	3
1.2	Het e-participatie programma.....	4
2	De cases	5
2.1	Categorisering	5
2.2	Overzicht	6
2.3	De cases.....	7
3	Reflectie op de cases	13
4	Laaghangend fruit	15
4.1	Thema voor (e)Participatie inrichten.....	15
4.2	Volgen van politici.....	15
4.3	Bottom-up organiseren van politieke initiatieven van burgers	15
4.4	Online opinieleiders betrekken bij projecten	16
4.5	Voorbeeld user-centered design verder uitdiepen.....	16
4.6	Contact zoeken met eParticipatiegroep in UK.....	16
4.7	Discussieplatforms opzetten voor websites ministeries	17
	Overzicht van de geselecteerde cases	19

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

De term 'e-participation' suggereert dat het gebruik van ICT nieuwe mogelijkheden biedt om burgers (meer) te betrekken bij het politieke proces. De notie gaat veelal uit van de bestaande relatie tussen de overheid en burger. ICT wordt dan gebruikt om bestaande processen te verbeteren of uit te breiden (meer transparantie, 'stemmen op afstand' als extra kanaal voor conventioneel stemmen etc.) Van radicale veranderingen is geen sprake. Ook al zijn de verwachtingen van het gebruik van ICT soms hooggespannen, in de praktijk blijkt dat het gebruik van ICT an sich niet tot nauwelijks leidt tot meer participatie van de burgers. De onderliggende processen veranderen immers niet – het is meer van hetzelfde maar nu via een nieuw kanaal.

Het wijdverspreide gebruik van ICT heeft echter ook een verdergaande invloed en herdefiniëert in zekere zin de relatie tussen de burger en overheid. In de beginperiode van het 'electronic democracy' vertoog (eind jaren '70/begin jaren '80) werd bijvoorbeeld verwacht dat 'e-voting' een wedergeboorte van de klassieke directe democratie mogelijk zou maken. Zo ver is het nergens gekomen – de korte termijn effecten van technologische veranderingen worden meestal overschat, en zo ook hier.

De effecten op de lange termijn worden daarentegen juist vaak onderschat. Het belangrijkste effect van ICT is dat het de civil society – dus de positie van de burger vis-a-vis de overheid – versterkt. Ten eerste omdat het traditionele informatiemonopolie van de overheid wordt ondergraven. Ten tweede omdat burgers zich veel makkelijker en op veel grotere schaal kunnen organiseren dan voorheen. Terwijl allerhande goedbedoelde overheidsinitiatieven worden gestart om burgers meer bij de bestaande democratische processen te betrekken, zijn burgers allang bezig om zichzelf te organiseren. Burgers zijn niet minder of meer geïnteresseerd in politiek dan vroeger: hun steeds beter gearticuleerde en onderbouwde eisen laten zich echter steeds minder goed vangen onder conventionele gemeenschappelijke partijpolitieke noemers.

Via de achterdeur (het lange termijn effect van technologische verandering) kan het traditionele model van de representatieve democratie zo alsnog worden ondergraven. De 'e-democracy'-kwestie heeft dus niet alleen te maken met de vraag hoe de overheid de burger beter bij het politieke proces kan betrekken maar ook andersom: hoe ze moet omgaan met burgers en maatschappelijke organisaties die op eigen initiatief datzelfde proces op alle mogelijke manieren proberen te beïnvloeden.

Om de veranderende relatie tussen overheid en burger onder invloed van technologische veranderingen goed in kaart te kunnen brengen, moet die relatie daarom zowel vanuit de overheid als vanuit de burger worden beschouwd. De veranderingen brengen nieuwe mogelijkheden voor beide partijen. Soms zal het initiatief richting overheid verschuiven (dwz. de burger wordt meer bij de bestaande processen betrokken – maar blijft in een reactieve rol), soms richting burger (door zelforganisatie wordt de overheid deels buitenspel gezet).

De lange termijn effecten van ICT zijn vaak moeilijk in te schatten. Het is meer (bandbreedte) van hetzelfde (bits) maar louter een doorslagpunt in de omvang – en die kritische massa lijkt op dit moment te zijn bereikt – kan de aard van relaties al radicaal veranderen. Dit zijn spannende tijden met nieuwe kansen en nieuwe bedreigingen voor zowel de overheid als de burgers. Hoe die veranderingen uiteindelijk zullen uitpakken, is pas achteraf te bepalen. Wat

al wel gedaan kan worden, is goed rond te kijken en cases te analyseren die een doorkijk geven op de komende ontwikkelingen. In deze beknopte studie zijn een groot aantal buitenlandse cases geïdentificeerd die als inspiratie kunnen dienen voor de situatie in Nederland. De nadruk ligt daarbij op een brede inventarisatie. Er zijn veel en relatief veel verschillende cases geselecteerd zodat een breed spectrum van veranderingen wordt omvat.

1.2 Het e-participatie programma

Deze studie stond aanvankelijk op zichzelf maar is later in een breder kader geplaatst. Daardoor is de doelstelling enigszins verschoven. In het e-participatie programma, dat is geïnitieerd door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, nemen een aantal partijen deel die gezamenlijk een vijftal deelprojecten uitvoeren (zie ook www.wikidemos.blog). Centraal in het programma staat het creëren van sociale dynamiek. Dat gebeurt door het opzetten van netwerken, door uitwisseling van informatie, en door het ondersteunen van concrete e-participatie initiatieven. Onderzoek is hieraan ondergeschikt. Het primaire doel van deze inventarisatie is om inspirerende voorbeelden te bieden, in eerste instantie aan de teamleden en later aan een breder publiek. Het (statische) overzicht zal worden opgenomen in het (dynamische) overzicht van het programma – een wiki met voorbeelden van e-participatie initiatieven (www.wikidemos). In dit rapport zullen de cases niet uitgebreid worden beschreven en ook de analyse van de cases zal beperkt zijn. In plaats daarvan ligt de nadruk op de identificatie van bruikbare voorbeelden en concepten die relatief makkelijk over zijn te nemen in de Nederlandse context (het zogenaamde 'laaghangende fruit').

2 De cases

2.1 Categorisering

Voor de categorisering van de cases is aanvankelijk gebruik gemaakt van de klassieke indeling naar de fases in het beleids- of besluitvormingsproces. Hieruit zijn de stappen gehaald die zich lenen voor inzet van ICT, te weten agendavorming, besluitvorming, uitvoering en toezicht. Indachtig de inleiding is er vervolgens voor alle stappen een onderscheid gemaakt tussen de overheid en burger.

Overheidsperspectief (GOV)	Burgerperspectief (CS)
GOV1: Agendavorming	CS1: Agendavorming
GOV2: Besluitvorming	CS2: Besluitvorming
GOV3: Uitvoering	CS3: Uitvoering [of onttrekking]
GOV4: Toezicht	CS4: Toezicht

In dit rapport zal deze indeling nog worden gebruikt. Het e-participatieprogramma kent echter een enigszins andere indeling en die zal worden overgenomen in het vervolg van het traject, bijvoorbeeld in de structuur van de wiki en de blog.

E-participatie
Deelproject 1: e-participatie initiatieven van overheden
Deelproject 2: e-participatie initiatieven van burgers
Deelproject 3: user-centered design (Web 2.0)
Deelproject 4: ICT & politiek (politieke partijen)
Deelproject 5. e-toezicht 5a. toezicht door burgers namens de overheid 5b. toezicht van burgers op de overheid

De cases die in dit rapport worden genoemd, zullen volgens de nieuwe indeling in de wiki worden opgenomen. In het volledige overzicht van de cases dat in de Appendix is opgenomen, is van elke case zowel de oude als de nieuwe categorie genoemd. De oude indeling is op de volgende manier gehercodeerd:

Overheidsperspectief (GOV)	Burgerperspectief (CS)
GOV1 > Deelproject 1	CS1 > Deelproject 2
GOV2 > Deelproject 1	CS2 > Deelproject 2
GOV3 > Deelproject 3	CS3 > Deelproject 2
GOV4 > Deelproject 5a	CS4 > Deelproject 5b

2.2 Overzicht

Er zijn in totaal 59 cases geselecteerd. Deze zijn als volgt over de categorieën verdeeld:

	Overheidsperspectief (GOV)	Burgerperspectief (CS)
Agendavorming	18	18
Besluitvorming	9	3
Uitvoering	2	6
Toezicht	5	5

Sommige cases kunnen in meerdere categorieën worden ondergebracht – door deze dubbeltellingen komt het totaal in de tabel hoger uit dan 59.

Hoewel dit aantal uiteraard niet representatief is, geeft het wel een eerste indicatie van de spreiding. De meeste dynamiek zit in de eerste fase, agendavorming. Dit is te verklaren uit het feit dat het internet bij uitstek geschikt is om informatie te verzamelen en te verspreiden en zo de publieke opinie en (daarmee) de politieke agenda te beïnvloeden.

Uitvoering (GOV3) is een moeilijke categorie. Hier is later een specifieke invulling aan gegeven ('user-centered design' – co-productie van publieke diensten door overheid en burgers). Het aantal initiatieven op dit terrein is (nog) zeer beperkt. Uiteindelijk konden er maar twee voorbeelden worden gevonden (i-City uit België en Neighborhood Knowledge California) die met enige moeite aan de definitie voldeden. Klaarblijkelijk is dit nog een onontgonnen terrein. Overigens zijn bepaalde voorbeelden van toezicht (deelproject 5) ook als vormen van 'user-centered design' te beschouwen.

Wat betreft de geografische spreiding valt het grote aantal cases in het Verenigd Koninkrijk op. Hier zijn drie factoren voor te noemen die elkaar versterken: het VK heeft een sterke traditie op het gebied van lokale democratie¹, er is veel geld beschikbaar gesteld door de centrale overheid voor het opzetten van experimenten (Local eDemocracy National Project), en er is een actieve kerngroep van semi-professionele vrijwilligers aanwezig die allerlei initiatieven ontplooid (MySociety, Hansard etc).

2.3 De cases

Hieronder worden de 59 cases per categorie kort besproken. Uitgebreidere beschrijvingen van de cases zijn te vinden in een database die apart bij dit rapport wordt aangeleverd. In de Appendix is een volledig overzicht van de cases (met URL's) opgenomen.

¹ Dat valt deels terug te voeren op het decentrale kiesstelsel.

2.3.1 GOV1: Agendavorming

In sommige gevallen gaan agendavorming (GOV1) en besluitvorming (GOV2) naadloos in elkaar over. Dat geldt bijvoorbeeld voor de e-petitie initiatieven. Schotland (Napier University) is de bakermat van e-petities. Het initiatief in de Bundestag is rechtstreeks overgenomen vanuit Schotland. Zowel in Schotland als in Australië en Nieuw-Zeeland waren er al staande procedures voor het indienen van petities. De online versie maakt het (veel) makkelijker voor burgers om het benodigde aantal handtekeningen te verzamelen die benodigd is om de petitie in te kunnen dienen.

Seattle Channel is een groots opgezet mediaportaal om tweeweg communicatie tussen de lokale overheid en de bevolking te faciliteren. Your Voice in Europe is een soortgelijk initiatief maar daar ligt de nadruk op de input vanuit burgers.

9/11 en e-voices Cyprus zijn eenmalige online inspraakrondes. Denmarksdebatten zijn generieke permanente online discussiefora op nationaal niveau, CIPD en SCPF zijn soortgelijke fora maar op specifieke thema's.

Headsup en IM-local zijn sites voor waar jongeren direct kunnen discussiëren met politici (respectievelijk op landelijk en lokaal niveau).

Wolverhampton is een online burgerpanel dat zich richt op de interactie tussen burgers en ambtenaren. Als kanaal om publieke dienstverlening te verbeteren valt het ook te beschouwen als een vorm van user-centered design (C3). Kingston is een combinatie van een burgerpanel, e-petitiesite en discussieforum voor jongeren.

UMP is een vreemde eend in de bijt. Dit is de (zeer professionele) website van de grootste Franse regeringscoalitie. In de nieuwe indeling valt deze case onder 'ICT & politiek'.

Queensland Get Involved	Australia
Canadian International Policy eDiscussions	Canada
e-voices Cyprus	Cyprus
Danmarksdebatten	Denmark
Your Voice in Europe	EU
Union pour un Mouvement Populaire	France
Bundestag Petitionsausschuss	Germany
Seoul Cyber Policy Forum	South Korea
Headsup	UK
IM-local.net	UK
E-communitycouncil (Bannockburn)	UK(Scotland)
e-Petitioner	UK(Scotland)
Seattle Channel	USA
Kingston	UK
Tana Otsustan Mina	Estonia
Participate in Government	New Zealand
Listening to the City (9/11 Memorial)	USA
Wolverhampton	UK

2.3.2 CS1: Agendavorming

Action Network is een initiatief van de BBC dat in zeer korte tijd grote bekendheid heeft verworven. Het is een 'matching site' (via politiek thema en postcode) voor lokale activisten.

Hoder.com, Human Rights in China en Banglarights zijn (blog)sites van mensenrechtenactivisten waarop de misstanden in respectievelijk Iran, China en Bangladesh aan de kaak worden gesteld. Americablog is de invloedrijke site van de 'professionele blogger' John Aravosis. Oneworld.net en het Independent Media Center (indymedia) zijn persbureaus annex mondiale clearing houses voor informatie over armoedebestrijding en mensenrechten. Oneworld wordt gedragen door een netwerk van 1600 corresponderende organisaties en richt zich specifiek op de derde wereld. Indymedia is het de facto perscentrum van de antiglobalistenbeweging en is onder andere bekend geworden door de live 'frontverslagen' tijdens de protesten in Seattle.

Dit is een zeer diverse categorie. TXTpower (contra telecom-monopolies), Non a la Turquie, Etienne Chouard (nee tegen Europese grondwet) en oneseat.eu (nee tegen Straatsburg) zijn typische single issue sites. Achter het laatste initiatief zit een Zweedse Europarlementariër die via de band probeert haar issue op de formele Brusselse agenda te krijgen. De blog van de Franse onderwijzer Chouard kreeg op bepaalde dagen meer dan 25.000 hits en verwierf zo grote bekendheid.

Dgroups is een breed gedragen organisatie die een groot aantal online communities voor gemarginaliseerde groepen heeft ingericht. Minnesota is een soortgelijk initiatief dat via online communities probeert de politieke deelname van achterstandsgroepen te verhogen. Greenpeace cyberactivist is de professionele communitysite van Greenpeace. Subang Jaya is een (zeldzaam) voorbeeld van een succesvol 'digitaal dorp' met politieke invloed als spin-off.

Dgroups (example: Caribbean Network of Rural Women Producers)	Canada
Etienne Chouard	France
Non a la Turquie en Europe	France
Greenpeace Cyberactivist Community	global
Subang Jaya e-Community	Malaysia
TXTpower	Philippines
Oneseat.eu	Sweden
BBC Action Network	UK
OneWorld.net	UK
Americablog	USA
Minnesota E-Democracy	USA
Human Rights in China	USA/HK
Hoder.com (Hossein Derakhsan)	USA/Iran
Banglarights.net	Bangladesh
Indymedia	USA

2.3.3 GOV2: Besluitvorming

Er is al veelvuldig geëxperimenteerd met stemming op afstand (e-voting) maar het aantal initiatieven waar e-voting daadwerkelijk in formele verkiezingen is toegepast, is zeer beperkt. Uitzonderingen zijn Geneve en, in ons eigen land, het Hoogheemraadschap Rijnland Madrid Participa is een technisch zeer geavanceerd experiment voor permanente lokale consultatie met een zeer lage participatiegraad van de burgers. Bristol is een grootschalig

permanent burgerpanel. Queensland is de online versie van een formele petitieprocedure (zie GOV1). Steve Webb is een 'fast moving' jonge parlementariër die veelvuldig gebruik maakt van ICT bij de communicatie met en consultatie van zijn achterban.

Queensland Parliament Petitions	Australia
Hoogheemraadschap Rijnland e-voting module	Netherlands
Madrid Participa	Spain
Geneva e-Voting	Switzerland
Bristol City Council (UK)	UK
Steve Webb MP	UK

2.3.4 *Besluitvorming [CS2]*

PublicWhip en TheyWorkForYou zijn twee vergelijkbare sites die het mogelijk maken om het stemgedrag van parlementariërs te volgen en te analyseren. Green Media faciliteert de media-activiteiten van milieubewegingen. Een van de tools is een database met resultaten van polls over milieu-issues die door individuele organisaties zijn uitgezet en die nu voor andere organisaties ter beschikking worden gesteld.

PublicWhip	UK
TheyWorkForYou	UK
GreenMedia Toolshed	USA

2.3.5 *Uitvoering [GOV3]*

Het aantal cases waar burgers actief meewerken aan de ontwikkeling van nieuwe elektronische overheidsdiensten is nog beperkt (zie hiervoor). I-City is een publiek-private samenwerking van de Vlaamse overheid en een aantal commerciële partijen. Onderdeel van i-City is een groots opgezette proeftuin (met meer dan 4000 testgebruikers) in twee Belgische steden voor de ontwikkeling van mobiele (private en publieke) diensten.

NKCA is een interactieve GIS-applicatie die is ontwikkeld door een van de onderzoekscentra van de UCLA School of Public Affairs. Gebruikers kunnen met behulp van de applicatie zelf dynamisch kaarten genereren die een overzicht geven van maatschappelijke ontwikkelingen in hun buurt. Die overzichten worden vervolgens in allerlei nieuwe diensten gebruikt.

i-City	Belgium
Neighborhood Knowledge California (NKCA)	USA

2.3.6 *Uitvoering [CS3]*

OneWorld Market is een spin off van OneWorld.net (zie CS1). Het is een site die het mogelijk maakt om wereldwijd transacties te doen in derdewereldproducten.

Pledgebank is een bijster origineel idee om via publieke bekendmakingen op het internet mensen te committeren aan hun eigen beloftes om iets aan de wereld te verbeteren.

Amnesty's 'Irrepressible Info' is een permanente actie om teksten die op een plek verboden zijn alsnog via het internet op vele andere plekken te publiceren (onttrekken van beleid dus).

Campaigns Wikia is een recent initiatief van de oprichter van Wikipedia (Jim Wales) om via nieuwe media de politieke cultuur radicaal te hervormen ("If broadcast media brought us broadcast politics, then participatory media will bring us participatory politics.")

Citizen Action Team is een voorbeeld van een event-driven zelfhulporganisatie (hurricane Katrina) die via het internet haar hulpacties coördineert.

OneWorld Market	Netherlands
Pledgebank	UK
Amnesty Irrepressible.info	UK
Campaigns Wikia	USA
Citizen Action Team	USA

2.3.7 *Toezicht [GOV4]*

De twee Nederlandse cases zijn voorbeelden van toezicht door burgers namens de overheid – de burger fungeert hier dus als een verlengstuk van de overheid. Door het inschakelen van burgers is het mogelijk om een zeer fijnmazig netwerk van 'controleurs' in de lucht te houden.

De overige cases zijn welbeschouwd voorbeelden van transparantie en niet van toezicht. Visakhapatnam is een goed voorbeeld van eGovernment waarbij burgers realtime inzicht hebben in de status van aanvragen en dergelijke. CVC is een extreem voorbeeld van transparantie: de Indiase overheid publiceert met naam en toenaam lijsten van corrupte ambtenaren op het internet.

Visakhapatnam	India
Central Vigilance Committee (CVC)	India
Tekenkaart	Netherlands
Tiplijn AID	Netherlands
San Francisco Office of Citizen Complaints	USA

2.3.8 *Toezicht [CS4]*

IFIwatchnet is een wereldwijde online community van organisaties die internationale financiële instituten (Wereldbank, IMF, regionale ontwikkelingsbanken) nauwgezet in de gaten houden. IFEX en OpenNet zijn vergelijkbare initiatieven die zich keren tegen beknutting van journalistieke vrijheid (IFEX) en censuur op het internet (OpenNet).

COPB is een radicale spruit van de antiglobalistenbeweging (vgl. Indymedia) die al in een zeer vroeg stadium (1997) gebruik maakte van het internet om internationaal acties te coördineren.

Perverted justice is een vorm van toezicht die noch onder GOV4 noch onder CS4 valt: het is een vrijwillige online burgerwacht die in de virtuele (chatboxes) en reële wereld jacht maakt op (vermeende...) pedofielen.

International Freedom of Expression eXchange	Canada
OpenNet Initiative	Canada
IFlwatchnet	Uruguay
Perverted Justice.com	USA
Citizens Against Policy Brutality (COPB)	Canada

3 Reflectie op de cases

Het aantal cases in deze studie is te beperkt en de spreiding te groot om een representatief overzicht te geven van recente ontwikkelingen op het terrein van eParticipatie. Desalniettemin is het mogelijk op basis van deze cases (en enige achtergrondkennis) een aantal algemene trends te beschrijven.

Een platitude is dat er geen simpel recept lijkt te bestaan voor het opzetten van succesvolle eparticipatie-initiatieven (in termen van deelname van burgers). Zwaar gesubsidieerde (Local eDemocracy National Project, UK²) of hightech (Madrid Participa) projecten leveren weinig tot niets op terwijl amateuristische websites van individuele burgers (Etienne Chouard) tienduizenden mensen kunnen mobiliseren. Participatie lijkt niet of nauwelijks te 'organiseren'.

De term 'participatie' is in dit licht bezien al verdacht. Het suggereert immers dat er reeds iets door de overheid is voorgekookt waar de burger pas achteraf bij wordt betrokken. Consultatie vooraf laat meer ruimte voor invloed van de burger maar dan moet die wel het idee hebben dat het ergens over gaat en ergens toe leidt (dwz. dat de uitkomsten van de consultatie ook daadwerkelijk worden gebruikt in het verdere besluitvormingsproces). Dit betekent dat consultatie ingebed moet zijn in de formele besluitvorming (e-Petitioner, Queensland) en dat de rol van de overheid bij eparticipatie-initiatieven beperkt moet zijn tot het scheppen van randvoorwaarden voor het ontstaan van bottom-up initiatieven (BBC Action Network) – voor zover dat al niet door de civil society zelf gebeurt (Dgroups, Campaigns Wikia en legio andere voorbeelden).

Het is niet zo dat de burger minder (of meer?) politiek betrokken is dan voorheen – die betrokkenheid manifesteert zich alleen op andere plaatsen die zich grotendeels buiten de geijkte formele paden bevinden. Burgers organiseren zichzelf wel (via communities en NGO's zoals Subang Jaya, Amnesty, IFEX, Banglarights, Citizen Action Team, Perverted Justice etcetera). Dit is niet iets van de laatste tijd. Wel is het zo dat ICT NGO's in staat stelt om steeds professioneler te werken en zich op steeds grotere schaal te organiseren. Er ontstaan nu zelfs 'meta-NGOs': (online) netwerken van honderden NGOs (OneWorld.net, IFIwatch-net).

Deze laatste vorm van samenwerking is een uiting van een nieuwe fundamentele ontwikkeling die verre gaande gevolgen kan hebben voor het publieke domein en voor eparticipatie. Deze ontwikkeling is gebaseerd op het principe dat organisaties en individuen hun gesloten websites met 'eigen' informatie openzetten voor derden en deze de mogelijkheid geven om de informatie op de site (mee) te veranderen. De inhoud van de website wordt zo een co-productie van alle gebruikers van de website. Het generieke (open source) principe is dat een zeer bescheiden bijdrage van een enkele gebruiker door aggregatie – co-productie door duizenden andere gebruikers – tot zeer krachtige toepassingen kan leiden (cf. Linux, Wikipedia). Dit principe is wat het Internet-nieuwe-stijl ('Web 2.0') karakteriseert.

Technisch is er niets nieuws onder de zon. Exemplarische Web 2.0-applicaties zoals blogs en wiki waren al veel langer mogelijk en zijn in zekere zin zelfs primitief te noemen. Wat blogs en wikis echter onderscheidt van traditionele internetpagina's is dat ze onderdeel zijn van

² Het omvangrijke Local eDemocracy Project in de UK heeft weliswaar weinig directe effecten met zich meegebracht (de projecten zelf leverden weinig op) maar wel veel positieve indirecte effecten. Een kerngroep van mensen die bij het programma betrokken zijn geweest, heeft zelf tijdens of na afloop van het programma projecten opgezet die over het algemeen veel succesvoller zijn dan de oorspronkelijke projecten.

wereldwijde dialogen tussen gebruikers. Met andere woorden, terwijl het Internet-oude-stijl ('Web 1.0') nog is gebaseerd op het klassieke broadcast model (one-to-many [uit]delen van informatie) gaat Web 2.0 uit van een 'architecture of participation' (many-to-many dialogen)³.

De crux voor eparticipatie is dat informatie en content volgens het Web 2.0-principe niet langer als product maar als dienst worden gezien. Deze diensten geven gebruikers/burgers de vrijheid om hun eigen unieke selectie van informatie en content samen te stellen (ofwel in een bepaalde specifieke dialoog te participeren) waardoor ze uitdrukking kunnen geven aan hun eigen wereldbeeld (Americablog, Hoder.com). Gebruikers (burgers, consumenten) zijn dus niet langer passieve ontvangers van informatie. Dit dwingt de traditionele 'zenders' (bedrijven, overheden, politieke partijen) meer in een rol van 'ontvangers' van de meningen en opinies van de gebruikers. De private sector is daar allang achter – met hun marketingafdeling en trend watchers als voelsprietten. De publieke sector is, op een enkele uitzondering na (Steve Webb) nog niet zo ver. In plaats van de burger te betrekken bij de formele politieke besluitvorming (waarbij het initiatief nog steeds bij het bestuur/de politiek ligt), zouden politici en ambtenaren de emergente uitkomsten van de vele dialogen tussen burgers moeten volgen.

De volgende stap is om gebruikers en burgers niet alleen passief te volgen maar om ze ook actief te betrekken in de ontwikkeling van nieuwe producten, diensten en beleid⁴. Het idee dat onder dit soort co-productie (of 'user-centered design' in het jargon van deze studie) ligt, is dat (hele) kleine bijdrages van (heel) veel gebruikers samen tot krachtige nieuwe toepassingen kunnen leiden die voorheen niet mogelijk waren. In de praktijk zijn authentieke voorbeelden van co-productie nog zeldzaam – zowel in de private als de publieke sector. Een mogelijke uitzondering in de publieke sfeer is toezicht. Door burgers actief te betrekken bij de uitvoering hebben toezichthouders opeens de beschikking over een fijnmazig netwerk van observanten (Tekenskaart, tiplijn AID). Volgens hetzelfde stramien kunnen burgers en NGO's zichzelf ook organiseren om de overheid (IFEX, IFIwatchnet, COPB) of elkaar (Perverted Justice) nauwgezet in de gaten te houden of om de uitvoering van ongewenst beleid te frustreren (censuur in het geval van Amnesty's Irrepressible.info).

³ Zie bijvoorbeeld de artikelen van Tim O'Reilly.

⁴ Co-productie of user-centered design in het jargon van deze studie.

4 Laaghangend fruit

4.1 Thema voor (e)Participatie inrichten

Referenties: Participate in Government (NZL), Queensland Get Involved (Aus)

Er bestaan voor burgers in Nederland een groot aantal formele kanalen om invloed uit te kunnen oefenen op politieke besluitvorming – veel meer dan over het algemeen wordt gedacht. Burgers hebben met andere woorden veel rechten en mogelijkheden maar maken daar geen maximaal gebruik van omdat ze geen weet hebben van die mogelijkheden. Door alle bestaande kanalen samen te brengen onder één thema ('Participate in Government') – bijvoorbeeld als 'overheidsthema' op www.overheid.nl – wordt het overzicht al sterk verbeterd.

4.2 Volgen van politici

Referenties: Steve Web MP (UK), TheyWorkForYou (UK), Public Whip (UK)

Een van de manieren om de kloof te dichten tussen politiek en burgers is door een gezicht te geven aan individuele parlementsleden. Met uitzondering van de fractievoorzitters opereren die nu grotendeels anoniem onder de vlag van hun partij. Een groeiend aantal politici houdt er echter een persoonlijke weblog op na en dit is een zeer laagdrempelige manier voor burgers om in contact te komen met individuele politici. Een overzicht van loggende politici wordt bijgehouden op www.politiekeweblog.nl Er zou meer bekendheid kunnen worden gegeven aan dit overzicht, bijvoorbeeld in combinatie met 4.1.

Daarnaast is het wellicht interessant om het individuele stemgedrag van parlementsleden in kaart te brengen. Op de site www.publicwhip.org.uk staan een aantal interessante applicaties die laten zien hoe consistent het stemgedrag is van individuele parlementsleden, hoe zich dat verhoudt tot de algemene lijn van hun eigen politieke partij, en hoe de stemverhoudingen tussen de partijen binnen de Kamer zich door de tijd ontwikkelen. Er loopt een voorstel bij Kennisland om een site te maken waarop het stemgedrag van Tweede Kamerleden bij wordt gehouden. Daarbij zou uitdrukkelijk kunnen worden gekeken naar de voorbeelden uit de UK.

4.3 Bottom-up organiseren van politieke initiatieven van burgers

Referenties: BBC Action Network (UK), Campaigns Wiki (US), Greenpeace Cyberactivist Movement, Pledgebank (UK), e-Petitioner (UK)

Door de opkomst van ICT is het veel makkelijker dan voorheen om gelijkgezinden te vinden (Internet) en om – wereldwijd – contacten te onderhouden (email, chat, VoIP). Campaigns Wiki en BBC Action Network zijn goede voorbeelden van sites die speciaal zijn gericht op het (uit)bouwen van online communities waarin een bepaald politiek issue centraal staat. Een initiatief als BBC Action Network zou zonder al te veel problemen ook in Nederland kunnen worden opgezet, eventueel met de technologie van Campaigns Wiki. De crux van BBC Action Network is dat het niet alleen mogelijk is om op politiek thema te zoeken maar ook op postcode. Zo is het mogelijk om issues – letterlijk – een plaats te geven ("wat speelt er in mijn buurt?") en om gelijkgezinden te traceren die in de buurt wonen.

Het voorbeeld van BBC Action Network kan op verschillende manieren worden uitgebreid en uitgebouwd:

- Door het aanbieden van 'gebruiksaanwijzingen' en 'tools' voor het opzetten van politieke communities en campagnes (Greenpeace Cyberactivist Movement en GreenMedia Toolshed zijn goede voorbeelden).
- Door het creëren van commitment a la Pledgebank (men committeert zich als community aan een bepaald doel en maakt de vorderingen ook expliciet)
- Door de mogelijkheid te bieden tot een formeel vervolg, bijvoorbeeld in de vorm van een het indienen van een officiële petitie (bekend voorbeeld is hier e-Petitioner – men kan pas een petitie indienen als er een bepaald aantal deelnemers cq. handtekeningen is bereikt).

Grote vraag is waar het platform moet worden ondergebracht en wie het gaat organiseren (NOB Cross media?)

4.4 Online opinieleiders betrekken bij projecten

Referenties: Americablog

De invloed van (semi)professionele bloggers op het politieke debat neemt hand over hand toe. 'Links' bloggend Amerika schijnt naar verluidt instrumenteel te zijn geweest in de verrassende nederlaag van de gerenommeerde senator Lieberman in de voorverkiezingen in Connecticut. In Nederland informeert www.geenstijl.nl dagelijks meer dan 75.000 bezoekers over "de andere kant van het nieuws". De site is vooral populair onder jongeren. Het zou interessant zijn om te bekeken hoe groot de (politieke) invloed van dit soort sites nu werkelijk is in Nederland. In ieder geval zou men de mensen die achter de site zitten, op de een of andere manier kunnen betrekken bij e-participatieprojecten (bijvoorbeeld door ze als spreker te uit nodigen op het congres).

4.5 Voorbeeld user-centered design verder uitdiepen

Referentie: i-City (en Tekenskaart, Tiplijn AID)

Wij hebben (nog) weinig voorbeelden kunnen vinden van user-centered design. Uitzondering is i-City. Het is een interessante case om in het kader van deelproject 3 verder uit te zoeken (al is het alleen al om praktische redenen – de fysieke sites liggen net over de grens in Vlaanderen). Vraag is wel in hoeverre de overheid hier een rol speelt of dat i-city vooral een speeltuin is voor commerciële partijen.

4.6 Contact zoeken met eParticipatiegroep in UK

Referenties: pledgebank, TheyWorkForYou, Public Whip, Headsup, IM-local.net

Er gebeurt onzettend veel in de UK op het gebied van eparticipatie. Er zit daar een kerngroep van actieve mensen die veel kennis in huis hebben en die voortdurend allerhande interessante initiatieven ontplooiën. Te denken valt bijvoorbeeld aan:

- David Wilcox (Designing for Civil Society)
- Francis Irving (TheyWorkForYou/Public Whip)
- Lee Bryant (Headshift)
- Raw Carrot (DemGames) – voor de kritische noot...
- Richard Wilson (Involve)
- Steve Clift (DoWire.org)
- Tom Steinberg (MySociety)

Al deze mensen zijn stuk voor stuk interessant om bij projecten in Nederland te betrekken.

4.7 Discussieplatforms opzetten voor websites ministeries

Referenties: Canadian International Policy eDiscussions

Het gros van de websites van overheden in Nederland zijn nog erg op zenden gericht (bv. MinBuiza). De website van het Canadese Ministerie van Buitenlandse Zaken laat zien dat het ook anders kan. Niet alleen biedt de website ruimte voor debatten (online discussies) maar komt er dan vervolgens ook een officiële reactie vanuit het Ministerie op hetgeen in de online debatten naar voren is gekomen. Nog geen volgroeide vorm van co-productie van beleid maar al wel een stap in de goede richting.

Overzicht van de geselecteerde cases

Categorie	Naam	homebase	URL
Nieuw			
Oud			
1	Queensland Get Involved	Australia	http://www.getinvolved.qld.gov.au/
1	Canadian International Policy eDiscussions	Canada	http://www.dfait-maeci.gc.ca/cip-pic/current_discussions/overview-en.asp
1	e-voices Cyprus	Cyprus	http://www.e-voices.com.cy/
1	Danmarksdebatten	Denmark	http://www.danmarksdebatten.dk/
1	Your Voice in Europe	EU	http://europa.eu.int/youvoice/
1	Union pour un Mouvement Populaire	France	http://www.u-m-p.org/site/index.php
1	Bundestag Petitionsausschuss	Germany	http://ftc.napier.ac.uk/e-Petition/bundestag/
1	Seoul Cyber Policy Forum	South Korea	http://forum.seoul.go.kr/
1	Headsup	UK	http://www.headsup.org.uk/content/
1	IM-Local.net	UK	http://im-local.net/
1	E-communitycouncil (Bannockburn)	UK(Scotland)	http://www.ecommunitycouncil.org.uk/bannockburn/
1	e-Petitioner	UK(Scotland)	http://epetitions.scottish.parliament.uk/list_petitions.asp
1	Seattle Channel	USA	http://www.seattlechannel.org/getinvolved/
1	Kingston	UK	http://www.kingston.gov.uk/information/your_council/edemocracy.htm
1	Tana Otsustan Mina	Estonia	http://tom.riik.ee/
1	Participate in Government	New Zealand	http://www.govt.nz/participate/
1	Listening to the City (9/11 Memorial)	USA	http://dialogues.listeningtothecity.org/
1	Wolverhampton	UK	http://www.wfon-partnership.org.uk/inovem/inovem.ti/text?page=getinvolved
1	Queensland Parliament Petitions	Australia	http://www.parliament.qld.gov.au/view/EPetitions%5FQLD/
1	Hoogheemraadschap Rijnland e-voting module	Netherlands	http://www.rijnland.net/nies

1	GOV2	Madrid Participa		Spain	http://www.madridparticipa.es/
1	GOV2	Geneva e-Voting		Switzerland	http://www.geneve.ch/evoiting/english/welcome.asp
1	GOV2	Bristol City Council (UK)		UK	http://www.bristol-city.gov.uk/ccm/portal/
1	GOV2	Steve Webb MP		UK	http://www.stevewebb.org.uk/
2	CS1	Dgroups (example: Caribbean Network of Rural Women Producers)		Canada	http://www.dgroups.org/groups/cta/camp/
2	CS1	Etienne Chouard		France	http://etienne.chouard.free.fr/Europe/index.htm
2	CS1	Non a la Turquie en Europe		France	http://act.greenpeace.org/index.php
2	CS1	Greenpeace Cyberactivist Community		global	http://usj.com.my/
2	CS1	Subang Jaya e-Community		Malaysia	http://www.ixtpower.org/
2	CS1	TXT power		Philippines	http://www.oneseat.eu/
2	CS1	Oneseat.eu		Sweden	http://www.bbc.co.uk/dna/actionnetwork/
2	CS1	BBC Action Network		UK	http://www.oneworld.net/
2	CS1	OneWorld.net		UK	http://www.oneworld.net/
2	CS1	Americablog (John Aravosis)		USA	http://www.e-democracy.org/do/commons.html
2	CS1	Minnesota E-Democracy		USA	http://www.e-democracy.org/do/commons.html
2	CS1	Human Rights in China		USA/HK	http://fiso.hrichina.org/public/index
2	CS1	Hoder.com (Hossein Derakhsan)		USA/Iran	www.banglariights.net
2	CS1/CS4	Banglariights.net		Bangladesh	http://www.indymedia.org
2	CS1/CS4	Indymedia		USA	http://www.indymedia.org
2	CS2	PublicWhip		UK	http://www.theyworkforyou.com
2	CS2	TheyWorkForYou		UK	www.theyworkforyou.com
2	CS2/CS1	GreenMedia Toolshed		USA	http://www.greenmediatoolshed.org/
2	CS3	OneWorld Market		Netherlands	http://owm.oneworld2.nl/
2	CS3	Pledgebank		UK	http://www.pledgebank.com/
2	CS3	Campaigns Wikia		USA	http://campaigns.wikia.com/wiki/Campaigns_Wikia
2	CS3/CS1	Citizen Action Team		USA	http://www.citizenactionteam.org/citizen/
3	GOV3	i-City		Belgium	http://www.i-city.be/city/
3	GOV3/CS3	Neighborhood Knowledge California		USA	http://nkca.ucla.edu/
*	GOV4	Visakhapatnam		India	http://www.visakhapatnammunicipalcorporation.org/
5a	GOV4	Central Vigilance Committee		India	http://cvc.nic.in

5a	GOV4	Tekenkaart	Netherlands	http://www.dow.wau.nl/msa/natuurkalender/foepassingen/teken/hk.asp
5a	GOV4	Tijlijn AID	Netherlands	http://www.aid.nl/meldformulier.htm
5a	GOV4	San Francisco Office of Citizen Complaints	USA	http://www.sfgov.org/site/occ_index.asp?id=445
5b	CS4	International Freedom of Expression eXchange	Canada	http://www.ifex.org/en/content/view/full/21
5b	CS4	OpenNet Initiative	Canada	http://www.opennetinitiative.org/
5b	CS4	Amnesty Irrepressible.info	UK	http://irrepressible.info/addcontent
5b	CS4	IFwatchmet	Uruguay	http://www.ifwatchnet.org/
5b	CS4	Perverted Justice.com	USA	http://www.perverted-justice.com/
5b	CS4/CS1	Citizens Against Policy Brutality (COPB)	Canada	http://www.tao.ca/~cobb/index.html

